

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

The Development of a School-Based, Participative Management Model on Academic Affairs in Basic Education Schools Under The Bangkok Metropolitan Administration

แหวศิริ วิวัฒน์สินธร¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ การพัฒนา การนำเสนอรูปแบบ และการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู กรรมการเครือข่ายผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร 205 แห่ง จำนวน 820 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการประชุมผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานคร มี 5 องค์ประกอบคือ การรวมคนรวมพลัง การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมทำร่วมปฏิบัติการ การร่วมสรุปเป็นบทเรียน และการร่วมรับผลจากการกระทำร่วมยกย่องเชิดชูผู้มีผลงาน จากการทดลองใช้รูปแบบ กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 6 แห่ง พบว่า มีประสิทธิภาพสูง (ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.00) มีความเหมาะสมเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม, สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

The main objective of this research was to develop an academic management model by stakeholder participation through school – based management in basic education schools under the Bangkok Metropolitan Administration. The sample size of 820 consisted of administrators, teachers, parent and school committee members in 205 basic education schools under the Bangkok Metropolitan

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิต (การบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง)

*เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูงานหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ปีการศึกษา 2554

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร. พลลัดณ์ โพธิ์ศรีทอง

Administration. The instruments used for data collection were questionnaire, focus group discussion, and ad-hoc education expert meeting. The study revealed as follows: The effective academic management model consisted of 5 stages namely meeting, planning, implementation, evaluation, and results; with the testing of the model in 6 basic schools, it was found out that propriety, feasibility, utility and congruity have high levels of efficiency (efficiency = 1.00) in terms of academic management participation.

Keywords: academic management model, basic education

ความนำ

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจใฝ่รู้และพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และต้องมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีศักยภาพ จึงเกิดผลดีบรรลุลตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 98) ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยการจัดการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีความรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ

กรุงเทพมหานครได้จัดการศึกษาโดยมุ่งมั่นในการพัฒนาด้านคุณภาพของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 โดยกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น มีความตระหนักในด้านคุณภาพของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จึงจัดให้มีสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น สถานศึกษาคุณภาพ สถานศึกษาเครือข่าย สถานศึกษาสหกิจ สถานศึกษาร่วม และสถานศึกษาต้นแบบต่างๆ

แต่ความหลากหลายในด้านคุณภาพของสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกัน และเป็นไปตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ แต่การพัฒนาสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครจะมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (SMART SCHOOL) และรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เท่านั้น ซึ่งทิศทางการพัฒนาสถานศึกษามีความหลากหลาย ขาดความเป็นเอกภาพ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผลจากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่ง ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการพัฒนาระบบของสถานศึกษาและ การนำระบบสารสนเทศไปใช้ในการจัดการการเรียนการสอน ขาดการสร้างแรงจูงใจแก่ครูในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีระบบที่ดีและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

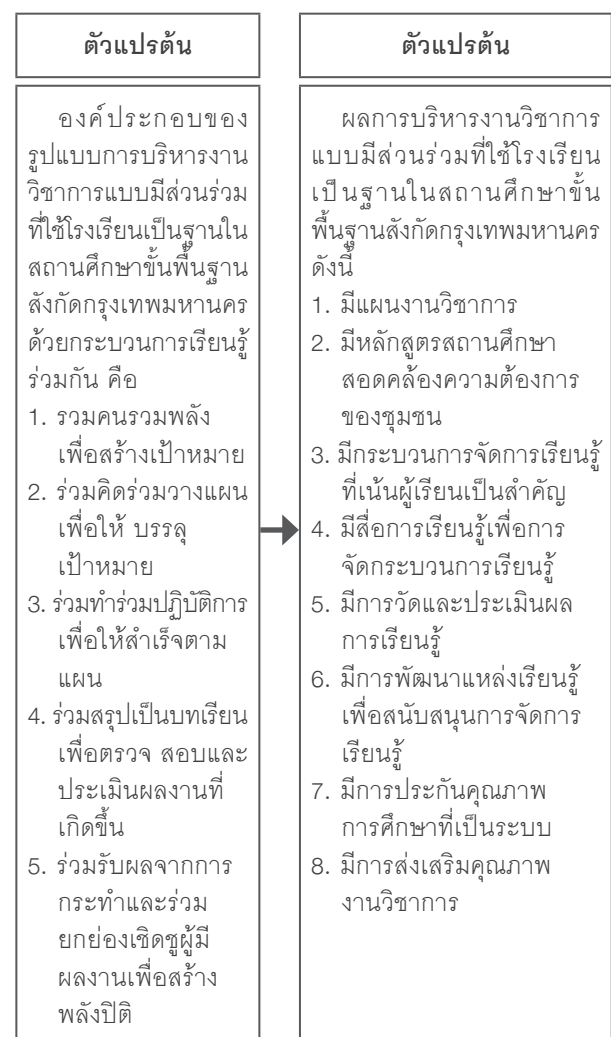
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมของ Anthony and Hodge (1988); Cohen and Hodge (1988); Cohen and Uphoff (1990); Douglass (1990); Hoy and Miskel (1991); White; เจมส์ค็อกซ์ ปิ่นทอง (2540); นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2540); อคิน รพีพัฒน์ (2540); วันชัย วัฒนศัพท์ (2546) และ พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2548). เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปคณะกรรมการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (stakeholders) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 5 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นการรวมคนรวมพลัง (meeting) (2) ขั้นการร่วมคิดร่วมวางแผน (planning) (3) ขั้นการร่วมทำร่วมปฏิบัติการ (implementation) (4) ขั้นการร่วมสรุปเป็นบทเรียน (evaluation) (5) ขั้นการร่วมรับผลจากการกระทำ (result)

นอกจากนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร 8 ประการคือ (1) สถานศึกษามีแผนงานวิชาการ (2) สถานศึกษามีหลักสูตรสอดคล้องความต้องการของชุมชน (3) สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (5) สถานศึกษามีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (6) สถานศึกษามีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (7) สถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ และ (8) สถานศึกษามีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methodology research) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร และจัดทำร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งต่างประเทศและภายในประเทศไทย

1.2 สัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางด้านนโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จ

1.3 สัมภาษณ์ความคิดเห็น สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง

1.4 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 ประชุมสนทนากลุ่มเพื่อหาฉันทามติของรูปแบบฯ

2.2 ประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะและรับรองรูปแบบฯ

2.3 นำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบฯ และตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบการบริหาร

งานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

3.1 ทดลองใช้รูปแบบฯ กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง

- ทดสอบก่อนดำเนินการ (Pre-test)
- ทดสอบหลังดำเนินการ (Post-test)
- หาประสิทธิภาพของรูปแบบฯ

3.2 ประชุมสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการทดลองรูปแบบ เพื่อทบทวนและตรวจสอบรูปแบบฯ

3.3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในวงกว้าง เพื่อตรวจสอบรูปแบบฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 435 แห่ง ซึ่งกระจายไปทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร 50 สำนักงานเขตโดยแบ่งพื้นที่ที่ปฏิบัติราชการให้มีความสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์เป็นกลุ่มย่อยได้ 6 กลุ่มสำนักงานเขต และแบ่งจำนวนตามเกณฑ์กำหนดขนาดของสถานศึกษาได้ 3 ขนาด คือ (1) สถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีนักเรียนไม่เกิน 400 คน จำนวน 143 แห่ง (2) สถานศึกษาขนาดกลางซึ่งมีนักเรียนไม่เกิน 800 คน จำนวน 133 แห่ง และ (3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีนักเรียนตั้งแต่ 800 คนขึ้นไป จำนวน 159 แห่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) จำนวน 205 แห่งได้จากการใช้ตารางประมาณการของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ผู้ให้ข้อมูลแต่ละ 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา และกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง รวม 820 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และประชุมสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และในการ สัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และด้าน การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ ประสบความสำเร็จ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามจาก กลุ่มตัวอย่าง เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ บริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสนทนากลุ่ม เพื่อหาเจตนาตีความของรูปแบบฯ และการประชุมอิง ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและรับรองรูปแบบฯ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการทดลองรูปแบบ ด้วยการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pre-test) ทดสอบ หลังดำเนินการ (Post-test) และหาประสิทธิภาพของ รูปแบบฯ

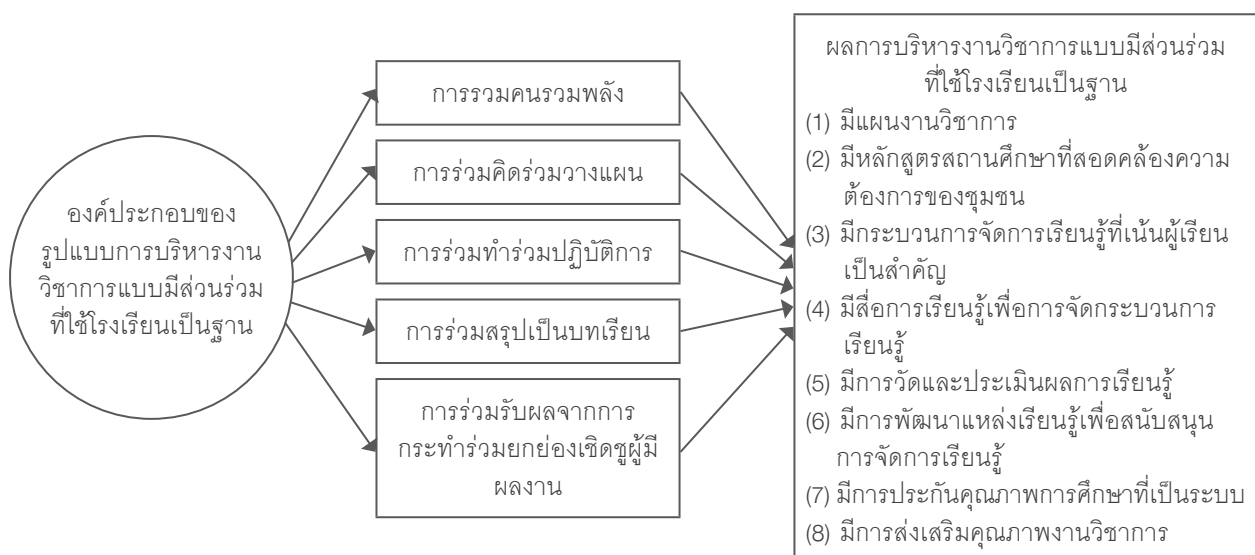
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสนทนากลุ่ม และ สำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในวงกว้าง เพื่อ ทบทวนและตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้

ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบการ บริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ (1) มีแผนงานวิชาการ (2) มีหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องความต้องการของชุมชน (3) มีกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) มีสื่อการเรียนรู้ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ (5) มีการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ (6) มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ (7) มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ เป็นระบบ และ (8) มีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานครมี 5 องค์ประกอบคือ (1) การรวมคน รวมพลัง (2) การร่วมคิดร่วมวางแผน (3) การร่วมทำ ร่วมปฏิบัติการ (4) การร่วมสรุปเป็นบทเรียน (5) การร่วม รับผลจากการกระทำและร่วมยกย่องเชิดชูผู้มีผลงาน

ภาพ 2 รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานคร

3. ผลของการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 6 แห่ง เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพสูง คือ รูปแบบมีประสิทธิภาพเท่ากับ 1.00

ผลของการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้อง อยู่ในระดับดีมาก

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร 8 ประการคือ (1) มีแผนงานวิชาการ (2) มีหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องความต้องการของชุมชน (3) มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) มีสื่อการเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ (5) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (6) มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (7) มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ (8) มีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1.1 สถานศึกษามีแผนงานวิชาการ หมายถึง การที่สถานศึกษามีแผนงานวิชาการและดำเนินการตามกระบวนการที่เตรียม มีการรวบรวมและจัดระเบียบแนวทางปฏิบัติงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด โดยการพัฒนามาตรฐานการตัดสินใจ กำหนดทิศทาง กำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เตรียมความพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติการอย่างประหยัดตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุด ป้องกันปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีการใช้เทคนิคต่างๆ ในการวางแผนงานวิชาการและความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายอย่างต่อเนื่องได้แก่งานจัดโครงสร้าง

บริหารวิชาการ และงานจัดระบบบริหารวิชาการในสถานศึกษา เป็นต้น

1.2 สถานศึกษามีหลักสูตรที่สอดคล้องความต้องการของชุมชน หมายถึง สถานศึกษามีการจัดสาระมวลประสบการณ์ทั้งวิชาการและวิชาชีพโดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้เป็นคนดีมีจิตสาธารณะ เป็นคนเก่งเมื่อได้รับการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชาซึ่งส่งเสริมผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน

1.4 สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาจัดเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ กระตุ้นความคิดเพิ่มประสบการณ์และทักษะต่างๆ ไปยังผู้เรียนซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและได้รับประสบการณ์ตามสภาพจริง อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน มีการจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ไว้ให้พร้อมบริการได้แก่ งานโสตทัศนศึกษา งานศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และงานนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นต้น

1.5 สถานศึกษามีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการประเมินพฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียนตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องได้ตลอดเวลาทุกสภาพการณ์โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการประเมินความรู้ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

1.6 สถานศึกษามีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการจัดหาและการใช้แหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยส่งเสริมให้เป็นแหล่งสร้างความคิด เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดทักษะและประสบการณ์ตรง ตามความต้องการและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ งานจัดองค์การแห่งการเรียนรู้ งานห้องสมุด งานแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

1.7 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษา มีการจัดระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินผลโดยคณะบุคคลากรภายในสถานศึกษา แล้วรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี (Self Assessment Report--SAR) ต่อหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น และประเมินคุณภาพของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี หลังจากการประเมินครั้งสุดท้ายของคณะบุคคลภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งผลการประเมินจะนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

1.8 สถานศึกษามีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการส่งเสริมครูผู้สอนและผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ และแสดงผลงานทางการศึกษา โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนให้มีโอกาสเข้าร่วมแข่งขันและทดสอบความรู้ทางวิชาการในทุกระดับ เสริมสร้างเครือข่ายพัฒนางานวิชาการและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการได้แก่ งานนิเทศการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา งานแนะแนว งานส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการแก่บุคคลในชุมชน และงานส่งเสริมประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการ เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาศาภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับ ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการอันเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ (1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาระบบหลักสูตรท้องถิ่น (2) การวางแผนงานด้านวิชาการ (3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (6) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ (9) การนิเทศการศึกษา (10) การแนะแนว (11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ (13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น (14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา (16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา (17) การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ผลการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่าย ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยแนวทางการบริหารมุ่งเน้นการศึกษาศาภาพการบริหารงานวิชาแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับสถานศึกษาและทรัพยากรที่มีอยู่ ได้อย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีระรุญเจริญ (2550) พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ

แบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องใช้รูปแบบที่เน้น
การทำงานอย่างมีขั้นตอน และเปิดโอกาสให้ทุกคน
มีส่วนร่วมในการทำงาน

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม
ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด
กรุงเทพมหานครมี 5 องค์ประกอบคือ (1) การรวมคน
รวมพลัง (2) การร่วมคิดร่วมวางแผน (3) การร่วมทำ
ร่วมปฏิบัติการ (4) การร่วมสรุปเป็นบทเรียน (5) การร่วม
รับผลจากการกระทำและร่วมยกย่องเชิดชูผู้มีผลงาน
มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรวมคนรวมพลัง (meeting) เพื่อสร้าง
เป้าหมาย หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ทุกภาคส่วน ในการรวมกลุ่มคนรวมความคิดเห็น ร่วม
สร้างศรัทธา ร่วมสนทนาสร้างความสัมพันธ์ สร้างทีมงาน
นำเสนอความมุ่งหมาย การชี้แนะและช่วยเหลือ เพื่อให้
ทุกคนทุกฝ่ายเกิดการยอมรับ และมีความสนใจใฝ่รู้
อันนำมาซึ่งพลังกลุ่มพลังใจในการสร้างเป้าหมายร่วมกัน
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและพร้อมที่จะร่วมกันลงมือ
ดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนางาน
สู่ความสำเร็จร่วมกัน

2.2 การร่วมคิดร่วมวางแผน (planning) เพื่อให้
บรรลุเป้าหมาย หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้
ส่วนเสียทุกภาคส่วน ร่วมระดมความคิดระดมสมอง
ร่วมตัดสินใจกำหนดวิธีการ ร่วมกันวางแผน ร่วมกำหนด
กระบวนการดำเนินงาน อันนำมาสร้างเป็นพลังความคิด
ให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมสื่อสาร
สร้างความเข้าใจ ร่วมคิดร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด
และเชื่อมโยงประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อน
จุดแข็งและโอกาสอย่างรอบด้าน จัดลำดับความสำคัญ
ของปัญหา ปรับกระบวนการทัศน์และสร้างวิสัยทัศน์ กำหนด
แนวทาง วิธีการและแผนงานในการแก้ปัญหาและ
พัฒนางาน มุ่งหวังเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพ
ของสถานศึกษาร่วมกัน

2.3 การร่วมทำร่วมปฏิบัติการ (implementation)
เพื่อให้สำเร็จตามแผน หมายถึง การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ทุกภาคส่วน ร่วมทำร่วมปฏิบัติการด้วยการบริหารจัดการ
แบบบูรณาการที่เน้นเป้าหมายและผลลัพธ์เป็นสำคัญ

โดยแบ่งบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบอย่าง
เหมาะสม ทำงานเป็นทีม มีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย
ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสำเร็จตามเป้าหมาย
ร่วมสร้างสรรค์ปฏิบัติจริง ร่วมปฏิบัติงานให้เห็นเชิง
ประจักษ์ มุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ ร่วมลงมือปฏิบัติ
ได้อย่างจริงจังและต่อเนื่องตามบริบทของสถานศึกษา
ร่วมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานให้มีความร่วมมือ
ร่วมใจกันพัฒนาตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกัน
กำหนด อันนำมาเป็นพลังการจัดการตามแผนอย่าง
มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.4 การร่วมสรุปเป็นบทเรียน (evaluation)
เพื่อตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้น หมายถึง
การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ร่วมกันประเมินผล
การทำงานและผลงานที่เกิดขึ้นร่วมกัน ร่วมติดตาม
ประเมินผล ร่วมกันบันทึก หรือจัดระบบข้อมูลการนิเทศ
การสังเกต และการรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากการ
ประเมินตนเอง ประเมินร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียม
กำหนดแผนปรับปรุง พัฒนาดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น อันนำมาสร้างเป็นพลังภูมิปัญญา ด้วยการเชื่อมต่อ
องค์ความรู้ ทักษะประสบการณ์ ประโยชน์และคุณค่า
ต่างๆ ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่
แล้วร่วมกันสรุปและบันทึกไว้เป็นบทเรียน สามารถ
พัฒนาสู่ความก้าวหน้าแล้วเผยแพร่และขยายผลอย่าง
กว้างขวางต่อไป

2.5 การร่วมรับผลจากการกระทำและร่วม
ยกย่องเชิดชูผู้มีผลงาน (result) เพื่อสร้างพลังปิติ หมายถึง
การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน มีการยอมรับผลงาน
ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันทำร่วมกันดำเนินการ ยกย่อง
เชิดชูผลสำเร็จ ร่วมคิดแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ร่วมกันนำเสนอองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์
ซึ่งกันและกัน ร่วมศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข
เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอ
อันนำมาซึ่งพลังปิติ ความภาคภูมิใจ ความสุขจากการ
ทำงานร่วมกันได้บังเกิดผลตามคาดหวัง สามารถ
พัฒนางานต่างๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนด้วยการ
ยกย่อง ชื่นชมและให้ขวัญ กำลังใจผู้ที่อุทิศตน และ
เสียสละ รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม
ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด

กรุงเทพมหานครดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับ แนวคิด ทฤษฎีของ Anthony and Hodge (1988); Cohen and Uphoff (1990); Douglass (1990); Hoy and Miskel (1991); White and Tackett (1993); เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2540); นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2540); อคิน รพีพัฒน์ (2540); วันชัย วัฒนศัพท์, (2546); พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2548) ที่กล่าวถึง ลักษณะของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน และ ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่เสริมสร้างให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมสูง

3. ผลของการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 6 แห่ง เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า รูปแบบ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียน เป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพสูง คือ รูปแบบมีประสิทธิภาพเท่ากับ 1.00

การนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 6 แห่ง เพื่อหา ประสิทธิภาพของรูปแบบสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ของปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) กล่าวถึง “หลักแห่ง ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ คือ การได้มี ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน” และ “หลักแห่ง ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ คือ ผลผลิต ได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้” ซึ่งการดำเนินการบริหาร งานวิชาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (1) มีการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมี ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วม (2) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (3) ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วม ในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็น เครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ (4) มีการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ การจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถ ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับ

เขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา (5) มีการร่วมมือ เป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การนำผลการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pre-test) และทดสอบหลังดำเนินการ (Post-test) ทดลองใช้ รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ โรงเรียนเป็นฐานกับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานครทั้ง 6 แห่งมาเทียบเคียงกับสูตรการหา ประสิทธิภาพของรูปแบบ (รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีความจำเป็นจากจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป) ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของการตรวจสอบรูปแบบด้วยวิธีการวิเคราะห์ หาค่าอำนาจจำแนกของ เบรนนัน(Brennan) พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมี ส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 6 แห่ง มีประสิทธิภาพ โดยมี ค่าอำนาจจำแนกตามแนวคิดของเบรนนัน (Brennan) เท่ากับ 1.00 กล่าวคือ รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบ มีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 6 แห่ง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 1.00 ซึ่งแปลความหมายได้ว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 6 แห่ง มีค่าอำนาจจำแนกที่สมบูรณ์สูงสุด หรือมีค่าอำนาจ จำแนกที่ดีเลิศ

ผลของการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็น ไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของ รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และ ความสอดคล้องอยู่ในระดับดีมาก

การตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียน เป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับแนวคิดของ Guskey (2000) กล่าวถึง หลักการประเมินที่สามารถนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพประสิทธิผลตามหลักการประเมินผล

ทางการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานในการประเมินรูปแบบ 4 ประการ คือ (1) ด้านความเหมาะสม (2) ด้านความเป็นไปได้ (3) ด้านความเป็นประโยชน์ และ (4) ด้านความสอดคล้องของรูปแบบ ซึ่งจากการนำรูปแบบที่พัฒนาแล้วไปทดลองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง พบว่า ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ซึ่งแปลความหมายได้ว่า ประสิทธิภาพประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 แห่ง อยู่ในระดับดีมาก

ผลจากการทดสอบรูปแบบดังกล่าวเพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้วิธีการทางสถิติด้วยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient (r) หรือ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน 5 องค์ประกอบ กับงานบริหารวิชาการ 8 ประการ คือ ด้านการมีแผนงานวิชาการ ด้านการมีหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้านการมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการมีสื่อการเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ และด้านการมีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ โดยรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน ด้านการร่วมสรุปเป็นบทเรียน ด้านการร่วมทำร่วมปฏิบัติการ และด้านการรวมคนรวมพลังส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาทุกด้าน โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับเอกสารทางวิชาการของ Anthony and Hodge (1988); Cohen and Uphoff (1990); Douglass (1990); Hoy and Miskel (1991); White and Tackett (1993); เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2540); นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2540); อคิน รพีพัฒน์ (2540); วันชัย วัฒนศัพท์, (2546); พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2548) ซึ่งระบุว่า รูปแบบการพัฒนา

แบบมีส่วนร่วมกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานโดยการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นขั้นตอนรูปแบบในการดำเนินการพัฒนา ตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ทั้งนี้ อาจสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการและหลักการ ทฤษฎีการบริหารงานวิชาการด้านต่าง ๆ ตามบริบทของสถานศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะตัว แต่โดยทางปฏิบัติทั่วไปแล้วปัจจัยการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน มีคุณลักษณะที่ครอบคลุมและครบถ้วนตามจิตตามาติที่ได้จากกระบวนการวิจัยในครั้งนี้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การรวมคนรวมพลัง ขั้นที่ 2 การร่วมคิดร่วมวางแผน ขั้นที่ 3 การรวมทำร่วมปฏิบัติ ขั้นที่ 4 การร่วมสรุปเป็นบทเรียน และขั้นที่ 5 การร่วมรับผลจากการกระทำและร่วมยกย่องเชิดชูผู้มีผลงาน มีค่าระดับความสัมพันธ์โดยรวมในระดับสูงทั้งหมด กับงานบริหารวิชาการ 8 ด้าน คือ (1) มีแผนงานวิชาการ (2) มีหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องความต้องการของชุมชน (3) มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) มีสื่อการเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ (5) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (6) มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (7) มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ (8) มีการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการอันแสดงถึงความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์และมีความสอดคล้องของรูปแบบฯ จึงสามารถกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Iverson, Christina Joann (2001) ในการกำหนดรูปแบบการบริหารที่ใช้ในโรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาแห่งหนึ่งในเมือง New York City

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาควรนำไปใช้กับสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครทุกขนาด

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม
ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด
กรุงเทพมหานครมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้
ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้อง สามารถ
นำไปเผยแพร่และนำเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานทุกแห่งของกรุงเทพมหานคร ชุมชน และ
ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ

และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพ และมีความ
สอดคล้องกับความต้องการของสังคมอันยังผลให้เกิด
ประสิทธิผลสูงสุด

3. ควรทำการวิจัยเชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพ
การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียน
เป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดหน่วยงาน
อื่นด้วย เพื่อความชัดเจนในการใช้รูปแบบดังกล่าว
ทั่วทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2540). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสฬการพิมพ์.
- ธีระ ฤกษ์เจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและการบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2540). *กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสฬการพิมพ์.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2548). *บนเส้นทางที่สร้างสรรค์ “การพัฒนาโรงเรียนสาธิตให้เป็นต้นแบบโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้”* กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. เอกสารประกอบการประเมินโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน, กรกฎาคม, 1-2.
- อดิน รพีพัฒน์. (2540). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Anthony, W. P. & Hodge, B. T. (1988). *Organization theory*. Allyn and Bacon: Boston.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1990). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3).
- Douglass, M. (1990). Some perspective on the phenomenon of participation. *Adult Education Journal*, 20, 88-98.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development*. California : A Sage Publication.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). *Education administration: Theory research and practice* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Krüger, M. L. (1996). *Educational administration and organization behavior* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- White, L. A. & Taket, A. R. (1993). Community OR-doing what feels good. *OR Insight. J. Opl. Res. Soc.*, 44, 867.

